

Romeins Cuijk vanuit archeologisch perspectief

Cuijk is een geweldige gemeente als het gaat om archeologie. Al ruim 10.000 jaar wordt het grondgebied bevolkt door stammen en volken die het glooiende rivierduinen landschap ten zuiden van de Maas goed wisten te waarderen. Vanaf de Romeinse Tijd neemt deze belangstelling een vlucht wanneer de eerste Romeinse soldaten neerstrijken in het huidige centrum van Cuijk. Wat men hier precies kwam doen, is niet bekend omdat er nog heel weinig is opgegraven uit deze periode, maar vermoedt wordt dat het legerkamp dat hier werd opgebouwd als steunpunt fungeerde in de oprichtingsfase van de Limes, de noordelijke rijksgrens van het Romeinse rijk die wordt gevormd door de Rijn. In de vroege eerste eeuw krijgt deze grens gestalte door een netwerk van forten en wachttorens, met elkaar verbonden door een wegensel. Cuijk ligt enkele tientallen kilometers ten zuiden van deze grens, maar de vroege militaire belangstelling, maakt duidelijk dat de Romeinen een zeker belang aan deze locatie hechtten. Dit belang moet vrij groot zijn geweest. Dit blijkt uit het feit in de decennia hierna een dorp naast het legerkamp verrees waarbinnen men ambachten in dienst van het leger uitvoerde. Dergelijke dorpen, vicus genaamd, ontstaan enkel wanneer het leger ook voor lange tijd verblijft op een locatie. De voorkeur van het Romeinse leger voor deze locatie zal zeker logistiek zijn ingegeven. Cuijk lag op een belangrijke route vanuit het zuiden naar het noorden en ter hoogte van Cuijk kwamen twee belangrijke wegen (de Romeinse weg en de Maas) bij elkaar. Cuijk moet dus ook op het gebied van de handel en transport van groot belang zijn geweest voor de Romeinen.

In tegenstelling tot veel andere Romeinse centra langs de Limes weet Cuijk deze belangrijke rol ook vast te houden in de Laat Romeinse tijd, wanneer, ongeveer op de plek van het eerste veronderstelde legerkamp, een nieuw fort wordt gebouwd. Ook nu dient het fort als ondersteuning van de Romeinse rijksgrens, maar dan als diepteverdediging. Rond 300 na Chr. rommelt het aan de rijksgrenzen en vallen stammen die de Romeinen minder goed gezind zijn regelmatig het rijk binnen. Het castellum van Cuijk dient dan ook om ondersteuning te verlenen wanneer deze groepen te ver het Romeinse gebied binnen komen. Het is ook in deze tijd dat een Romeinse brug wordt aangelegd. Hierdoor kunnen de Romeinse troepen nog sneller reageren in tijden van onrust.

Dit is in een notendop wat er in de voorbije jaren aan kennis is vergaard over de Romeinse geschiedenis van Cuijk tijdens archeologische onderzoeken door zowel professionals als amateurarcheologen. Hoewel het verhaal nog lang niet compleet is en er nog vele interessante zaken in de grond liggen, is een conclusie wel te trekken: Cuijk had vrijwel alles in de Romeinse tijd. Of het nu gaat om bijzondere legerplaatsen, stedelijke contexten compleet met badhuis en tempels, bijzondere graven, een brug en ongetwijfeld ook een haven, alles lag hier. Dit maakt het Romeinse verleden van Cuijk zeer bijzonder aangezien Cuijk hiermee niet onder doet voor steden als Nijmegen, Utrecht, Heerlen of Maastricht. In deze steden is de Romeinse tijd soms sterker vertegenwoordigd op het gebied van stadswoningen, grafvelden of het leger, maar de tot op heden bekende zaken uit Cuijk laten zien dat het hier minstens net zo belangrijk was. Ook hebben we al een redelijk beeld van de relatie tussen de 'Romeinse' bewoners van de vicus en het legerkamp en de 'gewone' boerenbevolking in de omgeving door onder meer de opgravingen op de De Nielt en de Heeswijkse Kampen. Een dergelijk totaalplaatje van een Romeins cultuurlandschap is uniek voor Nederland omdat deze verschillende zaken vaak veel verder uit elkaar liggen. Het mooie en unieke van Cuijk is dan ook dat men dit rijke Romeinse verleden tijdens een bezoek aan Cuijk tot zich kan nemen in een beperkte tijd. Denk hierbij aan een wandeling door de Grotestraat van Cuijk, een bezoek aan het museum in de Maasstraat, vervolgens naar de Ceulclumtoren

om daar midden in het castellum te staan en dan als interessante afronding van deze wandeling een bezoek aan de tempel. Een bijzonder gebouw, waarvan in Nederland enkel in het Archeon een exemplaar te vinden is. In de verdere toekomst wordt het bezoek aan Cuijk nog interessanter wanneer ook het experience center gerealiseerd kan worden. Hier kan men, nog meer dan buiten in het centrum, het bijzondere karakter van de Cuijkse archeologie ervaren.

Vervolg op pagina hieronder

Impressie van Romeins Cuijk. In paars de locatie van meerdere grafvelden. In rood de locatie van de vicus en in bruin de locatie van het laat Romeinse legerkamp. De verschillende reconstructies en vondsten liggen ter hoogte van hun daadwerkelijke locatie in de Romeinse tijd.

Bronnen:

Glas: <https://www.rmo.nl/museumkennis/archeologie-van-nederland/nederland-in-de-romeinse-tijd/de-voorwerpen/applique-en-gegraveerd-glas/>

Romeins grafveld: Reconstructie van de grafmonumenten en ommuringen van het grafveld Noviomagus (Tekening P. Maas en E. van Rootselaar). <https://historiek.net/voornamen-bataven-begraven-op-grafveld-noviomagus/7631/>

Romeinse tempel: Mikko Kriek.

Romeinse brug: <https://www.maastrichtdigitaal.com/bruggen/romeinse-brug>

Badhuis: <http://romeinen.info/wp-content/uploads/2015/11/Badhuis.jpg>

Vicus: Mikko Kriek

Zicht vanuit haven op Laat-Romeins castellum: Rijksdienst Cultureel Erfgoed.